
ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΧΑΣ

ΓΩΝΙΑ ΤΕΧΝΗΣ - ΒΟΛΟΣ 10 - 26 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1971

«... Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν καθαρὰ ἐξωτερικὴ κατὰταξη, μιὰ σειρὰ ἀπὸ κοινὰ χαρακτηριστικὰ μποροῦν νὰ σημειωθοῦν σ' ὄλα τὰ ἔργα. Καὶ αὐτὰ εἶναι ἡ σαφήνεια καὶ ἀσφάλεια τῆς ὀργάνωσης, ἡ ἰδιαίτερη ἔμφαση στὴ σχηματοποίηση καὶ τὴ μορφικὴ λιτότητα, ἡ ἀγάπη γιὰ τὰ ἀσκητικά, ἀλλὰ πάντα ζεστὰ χρώματα καὶ ἡ ἐπιμονὴ στὴν ἐσωτερικὴ ἰσορροπία ὄλων τῶν στοιχείων τοῦ ἔργου. Σ' ὄλα, ἐπίσης τὰ ἔργα κάνει ἰδιαίτερη ἐντύπωση ἡ προσπάθεια γιὰ μιὰ νέα καὶ προσωπικὴ ἐρμηγεία τοῦ χώρου καὶ ἡ μεταβολὴ θεματικῶν στοιχείων, μορφικῶν τύπων καὶ χρωματικῶν ἀναφορῶν σὲ συμβολικὲς ἢ μεταφορικὲς ἀφετηρίες. Δύο οὐσιαστικὰ στοιχεῖα μᾶς διευκολύνουν νὰ πλησιάσουμε τὸ περιεχόμενο τῆς ζωγραφικῆς: τὸ ἓνα ἐξωτερικὸ καὶ τὸ ἄλλο ἐσωτερικὸ, ἡ ἀπουσία τίτλων καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο συνδυάζονται θεματικὰ χαρακτηριστικὰ καὶ μορφικὸ λεξιλόγιο μὲ τὸ χῶρο. Γιατὶ ἡ ἄρνηση τῶν τίτλων ἀκόμη καὶ ὅπου ἀναγνωρίζονται εὐκολὰ οἱ πραγματιστικὲς ἀφετηρίες — πουλιά, πρόσωπα, ἀνθρώπινες μορφές, τοπία — προδίδει τὴν πρόθεση τοῦ καλλιτέχνη νὰ ξεπεράσει τὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἡ σύνθεση μορφῶν καὶ χώρου τὴ θέληση νὰ φτάσει σὲ μιὰ νέα ἰσορροπία. Στὰ πιδ χαρακτηριστικὰ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἐκθεσης, σ' ὁποιαδήποτε ὁμάδα καὶ ἂν ἀνήκουν, μπορεῖ νὰ σημειώσει κανεὶς τὸ σαφὴ διαχωρισμὸ τῆς ζωγραφικῆς ἐπιφάνειας σὲ διάφορα ἐπίπεδα, σὲ ὕψος περισσότερο ἢ σὲ πλάτος, τὸ συνδυασμὸ συγκεκριμένων καὶ ἀφηρημένων θεμάτων, τὴ συνεργασία τῶν χρωμάτων καὶ τὴ γενικὴ προβληματικότητα τοῦ χώρου. Καὶ αὐτὰ ἀκριβῶς τὰ χαρακτηριστικὰ εἶναι ποὺ ἔχουν σὰν ἀποτέλεσμα μιὰ ζωγραφικὴ στὴν ὁποία τὸν τόνο τὸν δίνει ὁ συνδυασμὸς καὶ ἡ ἰσορροπία τῶν ἐκφραστικῶν μὲ τὰ ὀργανωτικὰ στοιχεῖα... Αὐτὸ ποὺ παίζει καθοριστικὸ ρόλο σ' ὄλα σχεδὸν τὰ ἔργα ποὺ ἔχουμε ἐδῶ, εἶναι ἡ ἀπόλυτη ὑποταγὴ τῶν ξένων τύπων σὲ μιὰ καθαρὰ προσωπικὴ μορφοπλαστικὴ θέληση καὶ ἡ μεταβολὴ τους σὲ νέες ἐκφραστικὲς δυνατότητες. Καὶ αὐτὸ φαίνεται σαφέστερα στὰ ἔργα ποὺ κινοῦνται ἀνάμεσα στὸ συγκεκριμένο καὶ τὸ ἀφηρημένο. Πρόκειται γιὰ τὰ περισσότερα καὶ πιδ ὀλοκληρωμένα, ἀναμφίβολα, ἔργα τοῦ Λαχά, αὐτὰ στὰ ὁποῖα ἐκφράζεται μὲ τὸ ἐλεύθερο παιχνίδι τῶν ὀργανικῶν θεμάτων καὶ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων, τῶν μορφικῶν γενικεύσεων καὶ τῶν ἐπιπέδων ποὺ ἀλληλοσυμπληρώνονται, τῶν πολλαπλῶν ὑπαινιγμῶν καὶ τοῦ προβληματικοῦ χώρου... Ἔνα ἀπὸ τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς ζωγραφικῆς τοῦ Λαχά εἶναι αὐτὸ τοῦ χώρου, ποὺ μάλιστα εἰσάγεται μὲ ἓνα ἰδιαίτερο ἀποκαλυπτικὸ τρόπο. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ χρησιμοποίησις κυκλικῶν θεμάτων μέσα στὰ ἔργα του ποὺ συχνὰ προεκτείνονται ἀπὸ ἄλλα θέματα γεωμετρικὰ ἢ ὀργανικὰ καὶ δημιουργοῦν ἓνα πολλαπλασιασμὸ τοῦ χώρου ἢ παρουσιάζονται σὰν μιὰ ἀπόπειρα νέας προσάρτησής του. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Λαχὰς πλησιάζει, χωρὶς ἴσως νὰ τὸ ὑποπτεύεται, μερικὸς ἀπὸ τοὺς πιδ σημαντικοὺς δημιουργοὺς τῆς μεταπολεμικῆς τέχνης, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναδώσουν τὴ θέση του στὸ χῶρο...».

Χρῦσανθος Χρήστου

(Ἀποσπάσματα)

Ὁ κόσμος τοῦ Κώστα Λαχὰ εἶναι ἕνας συνειρημὸς ἐντυπώσεων καὶ ψυχικῶν καταστάσεων ποὺ ἐκφράζονται μὲ τὴν ἀνασυγκρότηση τῶν φθαρμένων στοιχείων ἐνδὸς διαλυμένου μικροαστικοῦ περιβάλλοντος σὲ ἀλλόκοτους ἐπίστευσις συσχετισμούς. . . Ὁμοιοὶ μὲ παλιῆς μαυρισμένες εἰκόνες, οἱ πίνακες τοῦ σὰ νὰ θέλουν νὰ ὑποκαταστήσουν μιὰ λατρευτικὴ συνήθεια γιὰ κάτι πιά ἀξεδιάλυτο. Οἱ ἀλλοιώσεις καὶ οἱ καταστροφές ποὺ προκαλεῖ ὁ χρόνος παρουσιάζονται σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀνίκανη νὰ δεῖ πέρα ἀπὸ τὴ φθορὰ σὰν τὰ μόνον ἀδιάφευστα ἀκόμα σημάδια τοῦ πραγματικοῦ. Τὰ ξυσίματα καὶ οἱ ρωγμὲς μιᾶς παλιᾶς βυζαντινῆς εἰκόνας ἀποκοτῶν τότε περισσότερο βάρος ἀπὸ τὸ εἰκονογραφικὸ τῆς περιεχόμενο, ποὺ δὲ μᾶς συγκινεῖ πιά μὲ τὴ λατρευτικὴ λειτουργικότητά της, ἀλλὰ σὰν ἀντικείμενο μὲ ἰδιότυπη ὑπόσταση. . . Τὸ χρωματικὸ κλίμα καὶ ἡ ὀργάνωση τῆς ἐπιφανείας τείνουν νὰ δημιουργήσουν στοὺς πίνακες τοῦ Λαχὰ αὐτὴ τὴν αἴσθησις τοῦ χρονικὰ ἀπωθημένου, χρόνο μέσα στὸ χρόνο, χώρου μέσα σ' ἕναν ἄλλο χῶρο. . . Ὅπως καὶ νᾶναι στὸ ἀτομικὸ καταφύγιο ποὺ σκάβει σήμερον κάθε καλλιτέχνης γιὰ νὰ διασώσει τὴν προσωπικότητά του, ἢ συνέπειαν στὸ ὕψος ἀποκτᾶ πρωταρχικὴ σημασία. Καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπόψη τὸ πλαίσιο τοῦ Λαχὰ παρουσιάζεται — ἀπὸ τὰ πρῶτα κίβλας βήματα — ἐξαιρετικὰ σταθερὸ, παρὰ τὴ φαινομενικὴ του εὐτέλεια, ἢ μᾶλλον, ἀκριβῶς χάρις σ' αὐτὴ. Οἱ τίτλοι τῶν δύο μικρῶν πεζογραφημάτων του (ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερο ἀνέκδοτο), «Πεδίον Ὁσφρήσεως» καὶ «Μετείκασμα», εἶναι ἐνδεικτικοὶ καὶ γιὰ τὴ διεργασία τῆς ζωγραφικῆς του, στὴν ὁποία ἡ διαίσθησις καὶ ὁ συνειρημὸς ὁδηγοῦν στὸ σύμβολο. Παραλλάζοντας ὅπως τὰ σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ, πὺ συχνὰ μελαγχολικὰ παρὰ καθάρια (. . . «καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ἂν εἶναι μπόρα καλοκαιρινὴ ἢ εἶναι σάβανο αὐτὸ τὸ πηχτὸ σύννεφο ποὺ σέρνεται πάνω στὴν πόλη» . . .), ζοφερὲς καταστάσεις ἐναλλάσσονται μὲ χαμόγελα καὶ στιγμὲς τρυφερότητας. Ἡ λουομένη ποὺ στ' ἀκρογῶλι σήκωσε τοὺς ἀγκῶνες γιὰ νὰ σιάξει τὰ μαλλιά της γίνεται λευκὸ ἰωνικὸ κιονόκρανο καὶ τὰ μαλλιά της μαῦρος καπνός. Καπνὸς βγαίνει κι ἀπ' τὸ λαιμὸ ἐνδὸς στρατηγῶ, σὰν ἀπὸ φουγάρο βιομηχανίας ἢ ἀπὸ τὰ κρεματόρια τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως. Ἀλλὰ ὁ στρατηγὸς εἶναι γυναίκα, μὲ ἐπωμίδες, ζωστήρα καὶ παράσημα καὶ μαῦρο κεφάλι Μινώταυρου. . . Ὁ κόσμος τοῦ Λαχὰ ρημαγμένος, ἀλλὰ ὄχι ἐρημικός, γιὰ τὸν γεμίζουν τὰ θρύψαλλα τοῦ παρελθόντος, ἔχει κάτι τὸ γνώριμο, ποὺ ἀνταποκρίνεται, θαρρεῖς στὸ ἰδιαίτερο ψυχικὸ κλίμα ποὺ διαμόρφωσε στὰ εὐαίσθητα ἄτομα ἢ πόλη μας, ἢ Θεσσαλονίκη, ὄχι τόσο (καὶ μόνον) γι' αὐτὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὰ γνωρίσματα, τὰ ἐξωτερικά, τοῦ ὕψους του: ἐκφραστικὴ λιτότητα, χρωματικὴ οἰκονομία, συνταίριασμα στοιχείων γιὰ νὰ γεφυρωθοῦν χάσματα κι ἀντιθέσεις, ἐμπιστευτικὴ χαμηλόφωνη κουθέντα, νύξεις καὶ ὑπαινιγμοὶ ἀντὶ γιὰ περιγραφές, ὅσο, κυρίως, γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ θρίσκει πάντα κάτι τὸ αἴσθημα νὰ ἀγκιστρωθεῖ, νὰ μὴν εἶναι πλήρης ὁ χαμὸς, νὰ ὑπάρχει μιὰ μεταμόρφωση. . . ».

Κάρολος Τσίζεκ

(Ἀποσπάσματα)

Γεννήθηκε τὸ 1936 στὸ Κάτω Θεοδωράκι τοῦ Ν. Κιλκίς. 1960 - 61: Συμμετοχὴ σὲ δύο ὁμαδικὲς φοιτητικὲς ἐκθέσεις στὴ Θεσσαλονίκη. 1962: Α' ἀτομικὴ ἐκθεση ζωγραφικῆς στὴν αἴθουσα τῆς Γαλλικῆς Λαϊκῆς Ἀποστολῆς στὴ Θεσσαλονίκη. Συμμετοχὴ σὲ ὁμαδικὲς ἐκθέσεις στὴ Θεσσαλονίκη καὶ τὴν Ἀθήνα. 1963: Β' ἀτομικὴ ἐκθεση ζωγραφικῆς στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν αἴθουσα τῆς Μακεδονικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας «Τέχνη». Συμμετοχὴ σὲ ὁμαδικὲς ἐκθέσεις στὴν Ἀθήνα (Γκαλερί «Τέχνης»). Συμμετοχὴ Στὴ Β' Πανελλαδικὴ Ἐκθεση Νέων, στὴν Ἀθήνα. 1964: Γ' ἀτομικὴ ἐκθεση ζωγραφικῆς στὴ Θεσσαλονίκη (Γκαλερί «Κλειώ»). Κυκλοφορεῖ τὴ συλλογὴ διηγημάτων «Πεδίον Ὁσφρήσεως». 1965: Συμμετοχὴ στὴν Γ' Πανελλαδικὴ Ἐκθεση Νέων στὴν Ἀθήνα. 1966: Συμμετοχὴ στὴν ὁμαδικὴ ἐκθεση «Ζωγράφοι τῆς Θεσσαλονίκης» ποὺ ὀργάνωσε ἡ Μακεδονικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἑταιρεία «Τέχνη», στὰ πλαίσια τῶν «Δημητρίων 1966». Συμμετοχὴ σὲ ὁμαδικὴ ἐκθεση ζωγράφων τῆς Θεσσαλονίκης στὴν Καβάλα. Δ' ἀτομικὴ ἐκθεση στὰ Γιάννινα. Ε' ἀτομικὴ ἐκθεση στὶς Σέρρες. 1967: Συμμετοχὴ στὴν Θ' Πανελλήνιο στὸ Ζάππειο Ἀθηνῶν. Τὸ 1970 ἔλαβε χορηγία ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα Φόρντ. 1971: ΣΤ' ἀτομικὴ ἐκθεση ζωγραφικῆς στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν αἴθουσα τῆς Μακεδονικῆς Καλλιτεχνικῆς Ἑταιρείας «Τέχνη». Ἀπὸ τὸ 1965 ἐργάζεται σὰν καλλιτεχνικὸς συντάκτης σὲ ἐφημερίδες τῆς Θεσσαλονίκης.